

vůči stranám, t. j. aby nižší stolice mohly vydávati správní akty účinné i bez schválení nejvyšších úřadů. Vyvrcholená koncentrace znamená skutečnost, že při stupňovitém rozdělení kompetence úřadů výrok nižších úřadů není nikdy konečným.

Obyčejně se mluví o koncentraci ve smyslu právě vylíčeném jen při státu. Ale koncentrace se může vyskytovat i tak, že nejvyšší svaz samosprávný je subjektem nejvyšší pravomoci, instanční revise nebo dozoru. Tak tomu bylo v soustavě územní samosprávy v Čechách, kde zemský výbor byl pravidelnou nejvyšší odvolací instancí. Šlo-li o osady, byl možný instanční postup pětičlankový, takže počet stolic byl tím větší, čím bezvýznamnější byla věc, o které šlo. Když pak v některých případech končil postup stolic u samosprávného okresu, mohlo se mluvit o dekoncentraci.

Oba principy (centralisace — decentralisace, koncentrace — dekoncentrace) mohou se prolínati.

Pronikavá dekoncentrace byla provedena u nás na základě § 8 zák. organ. č. 125/1927 Sb.

Některé agendy vyžadují co největší koncentrace: věci zahraniční a vojenské. Některé agendy jsou však nutně posunuty do nejnižších nositelů veřejné správy: do obcí.

Souhlasím s formulací (str. 56), že „minimum koncentrace i dekoncentrace předpokládá každý právní řád, má-li udržeti jednotu a má-li současně provést diferenciaci funkční kompetence svých správních orgánů“ (Matějka, 56).

E. Zásada teritoriální a reální. Teritoriální (provinciální) zásada znamená při svém důsledném provedení, že příslušnost úřadu je určena tak, aby byl příslušným pro všechny věci určitého území, takže nezáleží na povaze těchto věcí. Reální zásada záleží v tom, že pro věci určitého druhu jsou výhradně příslušné určité úřady.

Matějka (str. 64 násl.) líčí, že historický vývoj vzájemného poměru těchto dvou organizačních principů jest určován dvěma momenty. Především tu působí postupné soustřeďování veřejné moci, jímž se tvoří větší a pevné státní útvary na území, v němž státní moc byla rozdrobena. Dále působí rozsah úkolů veřejné správy v jednotlivých dobách různý „postupující od pouhého garantování vnější i vnitřní bezpečnosti k nejrozsáhlejší péči o veřejné zájmy celku i soukromé zájmy jednotlivců“. Příkladem reální zásady jest úprava přísluš-

nosti jednotlivých ministerstev a speciálních (odborných) úřadů protívou k úřadům se všeobecnější pravomocí.

Zvláštní postavení měl úřad ministra s plnou mocí pro správu Slovenska. Zřizování expositur (referátů) ministerstev na Slovensku je řešením problému svého druhu.

Matějka správně upozorňuje, že „úplné provedení reálného principu na vrcholu správní organizace neznamena ještě, že by stejný obraz nutně skýtala správní organizace směrem dolů“. V nižších polohách není provedena zásada teritoriální důsledně, nýbrž konkuruje se zásadou reální: máme-li nižší správní úřady s povšechnou a speciální kompetencí.

Přílišné bujení speciálních úřadů znamená roztržité veřejné správy a může vésti ke sporům o příslušnost.

Literatura.

Matějka: „Principy organizace veřejné správy“, 1938, kde uvedena další literatura.

Jiří Hoetzel.

Úředníci státní

viz Zaměstnanci státní.

Úsporná opatření.

I. Pojem ú. o. II. Historický přehled ú. o. do světové války. III. Ú. o. po světové válce v cizině. IV. Ú. o. v ČSR.

I. Pojem. Ú. o. rozumíme opatření, jež činí veřejné svazky, především stát, za tím účelem, aby prostředky, které ku plnění svých úkolů odnímají národnímu hospodářství, snížily na míru úměrnou jeho únosnosti a aby prostředků těch bylo použito co nejhospodárněji a s výsledkem co nejlepším.

Příčiny, které k takovým opatřením vedou, mohou spočívat v různých skutečnostech vystupujících buď samostatně nebo společně; jsou to zejména vzrůst úkolů veřejné správy a podnikání, vyvolaný více méně nezbytnými potřebami politickými, hospodářskými nebo sociálními, nehospodárné obstarávání veřejné správy a podnikání (neúčelná organizace, politické zájmy, morální neb odborné nedostatky správních orgánů atd.) pokles výnosu národního hospodářství (hospodářská krise, špatná finanční politika, vlivy měnové atd.).